

УДК 784(477);78.087.61(477.81)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-15>

Оксана СМЕТАНА

старший викладач Інституту мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0000-0003-1680-6976

Наталія ОВСІЮК

старший викладач Інституту мистецтв, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0000-0002-0156-118X

Марія ЗВІР

магістрантка спеціальності «Естрадний спів», Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0009-0000-2002-8818

Бібліографічний опис статті: Сметана, О., Овсіюк, В., Звір, М. (2023). Особливості інтерпретації української камерно-вокальної музики солістами Рівненської обласної філармонії. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 108–112, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-15>

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КАМЕРНО-ВОКАЛЬНОЇ МУЗИКИ СОЛІСТАМИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ

Мета статті полягає у визначенні характерних рис та специфічних особливостей інтерпретації сучасної вітчизняної камерно-вокальної музики у філармонійних музичних осередках. **Методологія статті** базується на використанні досліджень у галузі розвитку камерно-вокальної музики. Аналіз наукових доробок українських та зарубіжних учених дозволив визначити формат проблематики та вектори інноваційних завдань у творчому пошуку з інтерпретації камерно-вокальної музики сучасними виконавцями. З'ясовано, що інтерпретація вокального твору є обов'язковим складником сучасного концертного та філармонійного виконавства, а також невід'ємним показником професіоналізму та творчої довершеності стилевиконавства сучасних співаків камерного жанру. **Наукова новизна.** У статті вперше розглянуто комплексний підхід регіональних співаків до розкриття смислової фабули виконуваного твору у філармонійному форматі, здійснено експлікацію визначення інтерпретаційних особливостей, характерних для виконавства професійних солістів Рівненської обласної філармонії. Виокремлено та охарактеризовано творчі доробки провідних вокалістів та концертмейстерів.

Висновки. На основі аналізу окреслених проблем наведено приклад творчої динаміки у професійній музичній творчості солістів Рівненської обласної філармонії. Вона простежується від оновлення яскравих інтерпретацій жанру камерного співу до музично-технічного відтворення, загалом. З одного боку, через засвоєння загальних основоположних засад європейського музикування, з іншого – через, суто, національні особливості, які знайшли своє втілення у вокальних жанрах, за допомогою розширення способів та форм вокального мислення.

Ключові слова: камерно-вокальна музика, інтерпретація, соліст, вокаліст, музичне мистецтво, філармонія, концертне виконавство, репертуар.

Oksana SMETANA

Senior Lecturer at the Institute of Arts, Rivne State Humanitarian University, 12 Stepana Bandery street, Rivne, Ukraine, 33000

ORCID: 0000-0003-1680-6976

Nataliya OVSIYUK

Senior Lecturer at the Institute of Arts, Rivne State Humanitarian University, 12 Stepana Bandery street, Rivne, Ukraine, 33000

ORCID: 0000-0002-0156-118X

Maria ZVIR

Master's Student of the specialty "Pop singing", Rivne State Humanities University, 12 Stepana Bandery street, Rivne, Ukraine, 33000

ORCID: 0009-0000-2002-8818

To cite this article: Smetana, O., Ovsiyuk, N., Zvir, M. (2023). Osoblyvosti interpretatsii ukrainskoi kamerno-vokalnoi muzyky solistamy Rivnenskoï oblasnoi filarmonii [Peculiarities of the interpretation of Ukrainian chamber and vocal music by soloists of the Rivne Regional Philharmonic]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 108–112, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-15>

PECULIARITIES OF THE INTERPRETATION OF UKRAINIAN CHAMBER AND VOCAL MUSIC BY SOLOISTS OF THE RIVNE REGIONAL PHILHARMONIC

The purpose of the article is to determine the characteristic features and specific features of the interpretation of modern domestic chamber and vocal music in philharmonic music centers. The methodology of the article is based on the use of research in the field of chamber and vocal music development. The analysis of the scientific works of Ukrainian and foreign scientists made it possible to determine the format of the problem and the vectors of innovative tasks in the creative search for interpretations of chamber and vocal music by modern performers. It has been found that the interpretation of a vocal work is a mandatory component of modern concert and philharmonic performance, as well as an integral indicator of the professionalism and creative perfection of the performance style of modern singers of the chamber genre. Scientific novelty. In the article, for the first time, the complex approach of regional singers to the disclosure of the semantic plot of the performed work in the philharmonic format is considered, and the definition of interpretative features characteristic of the performance of professional soloists of the Rivne Regional Philharmonic is explained. The creative works of leading vocalists and accompanists are highlighted and characterized.

Conclusions. Based on the analysis of the outlined problems, an example of creative dynamics in the professional musical creativity of the soloists of the Rivne Regional Philharmonic is given. It can be traced from the renewal of vivid interpretations of the genre of chamber singing to musical and technical reproduction, in general. On the one hand, due to the assimilation of the general fundamental principles of European music-making, on the other hand, due to purely national features that have found their embodiment in vocal genres, with the help of expanding methods and forms of vocal thinking.

Key words: chamber and vocal music, interpretation, soloist, vocalist, musical art, philharmonic, concert performances, repertoire.

Динамічні соціально-економічні та культурно-трансформаційні зрушення, що відбуваються в українському суспільстві, аналіз інноваційних процесів країни у ХХІ столітті зумовили потребу дослідити культурні чинники формування філармонійного простору в його сьогоденні та перспективі.

Значний інтерес викликає камерно-вокальне мистецтво, як один з популярних і поширених виконавських напрямків сучасної музичної культури філармонійного формату. Камерне вокальне виконавство посідає особливе місце серед напрямків музичного мистецтва завдяки синкретичним формам, що динамічно розвиваються у контексті європейських мистецьких традицій та інновацій.

Унікальний симбіоз сакраментального та інноваційного, що органічно втілюється в жанрі камерно-вокального співу, є новим явищем в академічній вокальній галузі, яка розвивається під впливом євроінтеграційних процесів. Однак, не зважаючи на дослідницький

інтерес науковців до академічного вокального мистецтва, проблема розвитку камерного співу у мистецькій царині регіональних філармоній не достатньо вивчена українським музикознавством.

Актуальність теми посилюється об'єктивною потребою більш глибокого усвідомлення регіональних ментальних особливостей та естетичних орієнтирів, музичних традицій, специфіки формування виконавської майстерності співаків філармонійного напрямку. Важливість наукового пошуку підтверджується необхідністю дослідження тенденцій розвитку камерного-вокального виконавства, системи фахового рівня регіональних співаків, прийомів та виконавських форм національної вокальної школи, що дає можливість виявити інноваційні технології світової виконавської практики з подальшим її впровадженням у вітчизняну концертну діяльність.

О. Лісова доцільно зазначає, що «камерна музика є галуззю спеціальних творчих завдань,

важких і відповідальних у силу ускладненої жанрово-естетичної природи даної галуззі, змушуючи до пошуку нових, адекватних характерові жанру, шляхів і способів розуміння специфічного музичного змісту камерно-вокального опису» (Лісова, 2009 с. 20).

Питання розвитку камерно-вокальної музики досліджував науковець І. Яворський (Яворський, 2005 с. 208), який розглянув об'єктивні та суб'єктивні чинники інтенсивного розвитку камерно-вокальної музики ХХ століття, зокрема, комунікативних – у форматі спілкування композитора із поетами, виконавців із слухачами; загальнокультурних, що виявляють уміння оцінювати, орієнтуватися в національній культурі та духовному контексті сучасного суспільства; індивідуально-психологічних, де виконавці презентують себе у ліричних та мініатюрних формах; дослідницько-аналітичних, які спонукають до наукового зацікавлення вокальним мистецтвом.

Специфіку розвитку даного жанру у вітчизняній камерній-вокальній музиці досліджувало багато музикознавців: Білокінь В. (Білокінь, 2010 с. 352), Загурський М. (Загурський, 2010 с. 248), Кузик Л. (Кузик, 2012, с. 176); Лісова О. (Лісова, 2009 с. 20), Мисак Г. (Мисак, 2017 с. 160), Назаркевич І. (Назаркевич, 2017 с. 328) – проаналізували жанрову парадигму камерно-вокальної творчості у форматі програмності; Князева О. (Князева, 2010 с. 288), Чайковська О. (Чайковська, 2014, с. 54–57), Сурма О. (Сурма, 2015 с. 376) – дослідили специфіку артикуляційної переконливості у цьому жанрі.

До формату камерно-вокальної творчості зверталися сучасні українські композитори, зокрема: А. Рудницький, С. Людкевич, В. Барвінський, С. Туркевич, Є. Станкович, В. Сільвестров. Саме вони запропонували різноманітні підходи до формування художньо-виразових градацій цілого виконавства. Одним із таких підходів є балансування між традиційним та інноваційним вектором відтворення, що призводить до великого жанрового розмаїття виконання камерно-вокальних творів.

Теоретичний аналіз сучасної та зарубіжної спеціалізованої літератури з питань теорії та історії камерно-вокального мистецтва, фахового рейтингу камерних співаків дає підстави констатувати відсутність цілісного дослідження,

в якому було б розглянуто процес становлення філармонійних осередків, тенденції їх розвитку, зміст і технології підготовки співаків на різних виконавських рівнях, схарактеризовано прийоми і засоби музичної виразності регіональних виконавців, розроблено науково-методичні рекомендації щодо впровадження кращого виконавського досвіду у мистецьку практику філармоній.

Отже, актуальність проблеми, теоретичне і практичне значення, об'єктивна необхідність компаративного вивчення камерного-вокального мистецтва у контексті регіональних філармонійних виконавців зумовили вибір нашої теми дослідження.

Зміни в сучасному музичному просторі, тотальна трансформація великих жанрів і надання переваги малим сприяють тому, що камерно-вокальні форми в умовах сьогодення стають більш рентабельними щодо сценічного втілення і залишають за собою значення творчої лабораторії митця, стають плацдармом для втілення сміливих мистецьких рішень. Тому рівненські солісти обирають форми так званого «салонного музикування», в яких відтворюється інтелектуалізація і психологізація образної сфери виконуваних творів.

Камерно-вокальне виконавство рівненських співаків – це явище міжкультурного діалогу у взаємодії традицій та слухових еталонів, новітніх музичних тенденцій, їх осмислення та втілення на концертних сценах.

Широка жанрова палітра камерно-вокальних творів об'єднує провідних солістів Рівненської обласної філармонії. Її представляють такі виконавці: Заслужена артистка України, лауреат Міжнародних конкурсів та фестивалів провідна солістка Ірина Криворученко (меццо-сопрано), яка демонструє високий професійний рівень виконавства камерно-вокальною музики: (М. Лисенко: «Над Дніпровою сагою», «Нічого-нічого»; О. Білаш «Ожина», М. Жербін «В моїй душі», «Давня любов», Ф. Надененко «Прощай», «Чого являєшся мені у сні», К. Стеценко «Дивлюся я на ясні зорі», «Стояла я і слухала весну», Г. Майборода «Не минай з погордою»), Заслужений працівник культури України, доцент РДГУ солістка РОФ Галина Швидків (сопрано) представляє різноманітний репертуарний доробок (М. Кропив-

ницький «Соловейко», М. Скорик «Шуміла ліщина», «Мелодія», А. Кос-Анатольський «Соловейко на калині», О. Саратський «Коломийка», В. Барвінський «Прелюдія», Б. Дремалік «Ой зацвіла черемшина»). Заслужена артистка України, провідна солістка РОФ, професор РДГУ Наталія-Марія Фарина (сопрано) – творчий доробок (Л. Яценко «На тихі гірські долини», О. Янушкевич «Романс», Н. Іванік, «Моя любов»). Лауреат Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів, солістка РОФ Світлана Жуковська (сопрано) (М. Скорик «Зацвіла в долині», Б. Дремалік «За що, скажи мені, я так тебе люблю», «Твої очі, як те море», Б. Фільц «Я не тебе люблю», «Затремтіли струни, у душі мої», В. Дробязгін «Все іде, все минає», «Ой, у Львові, Львові»). Досліджуючи показники професійності камерних співаків Рівненської філармонії, варто відмітити, по-перше – базові: чистота вокального звуку, легкість, дзвінкість, емісія, потужність, тембральна насиченість, чіткість і розбірливість дикції; по-друге – набутті: чистота інтонації, точність ритму, занурення в образ і відчуття особливостей образно-художнього змісту, вміння модифікувати виконавські засоби залежно від художніх завдань виконуваного твору, стилістична багатогранність, широкий тезаурус, здатність вільно орієнтуватися у творах різних епох, стилів і жанрів. Солісти вищевказаного регіонального мистецького осередку демонструють органічний взаємозв'язок композиторської та виконавської думки, що проєктує діалогічність та світськість створеної естетично-сміслової атмосфери у нерозривній гармонійній єдності учасників творчого дійства. Відтворення звукозображальної тканини твору в інтерпретації камерно-вокальної творчості рівненських виконавців не можливо розглядати поза зв'язком із звуковим образом фортепіано, яке утворює нерозривний ансамбль із вокалістом. Завдячуючи професіоналізму та віртуозній техніці Лауреата Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів концертмейстера РОФ Ірини Козачук, ансамблева взаємодія голосу та інструмента створює єдину музичну концепцію.

Музикознавець О. Кушнірук визначає, що «вокально-камерний процес характеризується певною рівноправною дуальністю вокаліста

та інструменталіста, який деталізує мелодійні, інтонаційні, ритмічні та динамічні засоби виразності... різноманітну тематику» (Кушнірук, 2010, с. 104–106).

Завдяки високій технічній майстерності, взаємодії інтерпретаційних імпульсів концертмейстера та солістів РОФ переконливо відтворюються виразові механізми виконавської діяльності, відбувається психологічна синергія співацької життєтворчості.

Аналізуючи концертні програми камерно-вокального жанру рівненської обласної філармонії, варто зазначити, що саме концертмейстер яскраво інтегрує ключовий музичний матеріал: введення (прелюдію) – основний інтонаційний зміст; кульмінаційні проведення (коли фортепіано, «немов договорює» за вокалістом найважливіші музично-сміслові речі); післямову (постлюдію), так зване, останнє слово, що резюмує смислову фабулу вокального твору. І ці всі високотехнічні завдання, як тонка виконавська грань, видаються природними і закономірними.

Серед інтерпретаційних новацій рівненських вокалістів варто відмітити: впровадження елементів театралізації, усунення умовної межі між сценою та глядацькою залюю, використання різноманітного, незвичного для камерного виконання, реквізиту; тенденцію візуалізації в різноманітних її проявах; використання інноваційних музичних жанрових різновидів – перформансів, музично-акціоністських дійств.

У поєднанні камерно-вокального та жанрового стильового синтезу солістами РОФ відмічаємо нове трактування природи вокалу, як специфічного оркестрового інструменту, створення вишуканої драматургії тембру, яка створює яскраву зображальність музичних образів. Такі прийоми майстерного виконання рівненських професійних виконавців сприяють глибокому зануренню слухача в атмосферу мистецького простору, торкають найпотаємніші куточки людської душі.

Особливим чинником інтерпретації камерно-вокального жанру є попереднє слово штатних та запрошуваних музикознавців, які, як «словесний камертон» до моменту виконання вокального твору налаштовують слухачку залу, формують вектор різних емоцій, оптимістичних настроїв та гармонійної врівноваженості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білокін В. Мистецтво виконавської інтерпретації музичного твору. Київ: КМ-Букс, 2010. С. 352.
2. Загурський М. Вокальна інтерпретація музики. Київ: Музична Україна, 2010. С. 248
3. Князева О. Артикуляційний аналіз у вокальній інтерпретації. Київ: Аванта+, 2010. С. 288.
4. Кузик Л. Музична інтерпретація: вища школа мистецтв. Львів: Афіша, 2012. С. 176.
5. Кушнірук О. У ракурсі – камерно-вокальний жанр. Студії мистецтвознавчі. Київ: ІМФЕ, Число 1(29). 2010. С. 104–106.
6. Лісова О.Г Програмність, як жанрова парадигма камерно-вокальної творчості до проблеми виконавського розуміння: автореферат дис.канд.мистецтвознавства:17.00.03\ О.Г Лісова. Одеса, 2009. С. 20.
7. Мисак Г., Солошко С. Камерна музика та її інтерпретація: методичні рекомендації для викладачів, студентів вокальних та інструментальних факультетів консерваторій та музичних коледжів. Київ: Рада, 2008. С. 160.
8. Назаркевич І. Інтерпретація музичного твору в працях українських дослідників. Київ: Музична Україна, 2017. С. 328.
9. Сурма О. Мистецька інтерпретація твору: теорія і практика для виконавців. Київ: Музична Україна, 2015. С. 376.
10. Чайковська О. Мистецький стиль вокалістів-інтерпретаторів сучасної української камерної музики. *Наукові праці Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка*. № 2. 2014. С. 54–57.
11. Яворський І. Камерно-вокальна творчість українських композиторів ХХ століття. Київ: Музична Україна, 2005. С. 208.

REFERENCES:

1. Belokin V. (2010) *Mystetstvo vykonavskoyi interpretatsiyi muzychnoho tvoruv*. [The art of performance interpretation of a musical work]. Kyiv: KM-Books, 352 [in Ukrainian]
2. Zagursky M. (2010) *Vokalna interpretatsiya muzyky* [Vocal interpretation of music]. Kyiv: Musical Ukraine, 248 [in Ukrainian]
3. Knyazeva O. (2010) *Artykulyatsynnyy rozbir u vokalniy interpretatsiyi* [Articulatory analysis in vocal interpretation]. Kyiv: Avanta+, 288 [in Ukrainian]
4. Kuzyk L. (2012) *Muzychna interpretatsiya: vyshcha shkola mystetstv* [Musical interpretation: higher school of arts]. Lviv: Afisha, 176 [in Ukrainian]
5. Kushniruk O. (2010) *U perspektyvi – kamerno-vokalnyy zhanr. Studiyyi mystetstvoznavstva* [In perspective – the chamber and vocal genre. Art studies studios]. Kyiv: IMFE, Number 1(29). 104–106 [in Ukrainian]
6. Lisova O.H. (2009) *Prohramnist yak zhanrova paradyhma kamerno-vokalnoyi tvorchosti do problemy vykonavskoho rozumynnya : avtoref. d. muzykoznavch* [Programming as a genre paradigm of chamber-vocal creativity to the problem of performance understanding: author abstract of the doctoral dissertation in musicology: 17.00.03] O.H. Lisova. Odesa, 20 [in Ukrainian]
7. Mysak H., Soloshko S. (2008) *Kamera muzyka ta yiyi interpretatsiya: metodychni rekomendatsiyi dlya vykladachiv, studentiv vokalno-instrumentalnykh fakultetiv konservatoriy ta muzychnykh uchylyshch* [Chamber music and its interpretation: methodological recommendations for teachers, students of vocal and instrumental faculties of conservatories and music colleges]. Kyiv: Rada, 160.
8. Nazarkevich I. (2017) *Interpretatsiya muzychnoho tvoruv v pratsyakh ukrayinskykh doslidnykiv* [Interpretation of a musical work in the works of Ukrainian researchers]. Kyiv: Musical Ukraine, 328 [in Ukrainian]
9. Antimony O. (2015) *Khudozhnya interpretatsiya tvoruv: teoriya i praktyka dlya vykonavtsiv* [Artistic interpretation of the work: theory and practice for performers]. Kyiv: Musical Ukraine, 376 [in Ukrainian]
10. Tchaikovskaya O. (2014) *Khudozhnya manera vokalistiv-interpretatoriv suchasnoyi ukrayinskoyi kamernoyi muzyky* [Artistic style of vocalists-interpreters of modern Ukrainian chamber music] // *Scientific works of the Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk* No. 2. 54–57 [in Ukrainian]
11. Yavorsky I. (2005) *Kamerno-vokalni tvoruv ukrayinskykh kompozytoriv XX st* [Chamber and vocal works of Ukrainian composers of the 20th century]. Kyiv: Musical Ukraine, 208 [in Ukrainian]